Prof. dr hab. n. med. i n. zdr. Katarzyna Sygit
Uniwersytet Kaliski
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego

Kalisz, dn. 26.04.2024 r.

Kalisz, ul. Nowy Świat 4, kod. 62-800; e-mail: k.sygit@uniwersytetkaliski.edu.pl, tel. +48 627679500

Recenzja

Rozprawy doktorskiej P. mgr Agnieszki Hubert-Luteckiej, zatytułowanej:
Działania prozdrowotne w codziennej praktyce lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej na terenie województwa podkarpackiego
z Uniwersytetu Rzeszowskiego Kolegium Nauk Medycznych
Promotor pracy: prof. dr hab. n. med. Artur Mazur
Promotor pomocniczy: dr n. o zdr. Grażyna Hejda.

Zwiększający się w XXI wieku dostęp do dóbr cywilizacyjnych przyniósł ze sobą bardzo widoczną zmianę stylu życia ludzi. Nieprawidłowe, z reguły nadmierne odżywianie, palenie tytoniu, ograniczenie aktywności fizycznej, nadużywanie alkoholu i ekspozycja na stres doprowadziły do epidemii tzw. *chorób stylu życia*. To właśnie czynniki związane ze stylem życia, a więc wynikające z ludzkich zachowań, są zgodnie z danymi Światowej Organizacji Zdrowia, przyczyną 70-80% zgonów w krajach gospodarczo rozwiniętych oraz 40-50% zgonów w krajach rozwijających się.

Edukacja, rozumiana jako proces zmieniania wiedzy, zachowań, postaw i umiejętności ludzi w zakresie zapobiegania chorobom cywilizacyjnym, powinna być prowadzona przede wszystkim z inicjatywy personelu medycznego. Ogromną rolę mają tu do odegrania lekarze podstawowej opieki zdrowotnej. Ich zaangażowanie w kształtowanie zachowań zdrowotnych pacjentów jest istotne z kilku powodów. Po pierwsze lekarze rodzinni cieszą się wśród pacjentów dużym autorytetem. Po drugie edukacja z zakresu zdrowego trybu życia ma wpływ nie tylko na osoby nią objęte, ale przenika dalej, kształtując opinie i postawy zdrowotne ich rodzin i całego społeczeństwa. Po trzecie modyfikacja niekorzystnych zachowań zdrowotnych wpłynie pozytywnie na zmniejszenie ryzyka wielu chorób, m.in. chorób układu sercowo-naczyniowego, nowotworów złośliwych, cukrzycy czy otyłości.

Działalność edukacyjna lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) polega m.in. na propagowaniu właściwych nawyków żywieniowych i stylu życia wśród swoich

podopiecznych, zwalczaniu palenia tytoniu i nadużywania alkoholu, uczeniu kobiet samobadania piersi i zachęcaniu do udziału w badaniach przesiewowych.

Warto wspomnieć, że edukacja zdrowotna, prowadzona na odpowiednio wysokim poziomie, przyczynia się do poprawy poziomu zdrowia społeczeństwa oraz optymalizacji wydatków na ochronę zdrowia. Podstawowa opieka zdrowotna (POZ) jest bardzo ważnym środowiskiem dla prowadzenia edukacji zdrowotnej.

Należy zatem podkreślić, iż działania profilaktyczne oraz edukacyjne są jednymi z najważniejszych zadań w opiece sprawowanej nad pacjentami przez lekarzy rodzinnych. Rolą lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej jest podejmowanie działań zarówno z zakresu profilaktyki pierwotnej, czyli propagowanie zachowań prozdrowotnych, edukowanie i przekazywanie wiedzy na temat czynników ryzyka, monitorowanie stanu zdrowia pacjenta, a także realizacja działań z zakresu profilaktyki wtórnej obejmujących m.in. wczesne wykrywanie zmian chorobowych podczas rutynowej pracy oraz w ramach badań przesiewowych.

W świetle powyższego, istotnym jest podjęcie przez Doktorantkę tematu rozprawy dot. *działań prozdrowotnych w codziennej praktyce lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej na terenie województwa podkarpackiego.*

Przedłożony do recenzji maszynopis rozprawy doktorskiej P. mgr Agnieszki Hubert-Luteckiej, pt.: *„Działania prozdrowotne w codziennej praktyce lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej na terenie województwa podkarpackiego"* jest więc niezmiernie aktualny i ważny, wychodzi bowiem naprzeciw potrzebie podejmowania działań profilaktycznych oraz edukacyjnych w opiece sprawowanej nad pacjentem przez lekarzy POZ.

Maszynopis rozprawy zawiera 286 stron tekstu o wymiarze A4. Układ rozprawy jest: przejrzysty, logiczny i spójny. W strukturze pracy zamieszczono dwie powiązane tematycznie części.

Piśmiennictwo wykorzystane w pracy liczy 497 pozycji z literatury obcej, jak i krajowej. Piśmiennictwo zostało dobrane prawidłowo. Na uwagę zasługuje fakt wykorzystania do napisania niniejszej dysertacji bogatej literatury przedmiotu.

CZEŚĆ TEORETYCZNA PRACY - obejmuje 64 stron tekstu. Opracowana została na podstawie dostępnego przeglądu aktualnego piśmiennictwa krajowego i obcego. Doskonale, w sposób interesujący i przejrzysty wprowadza czytelnika w problematykę pracy.

Na wstępie Doktorantka z wnikliwością omawia w oparciu o przegląd piśmiennictwa definicje, modele i determinanty zdrowia; następnie P. mgr A. Hubert-Lutecka przedstawia działania prozdrowotne w systemie opieki zdrowotnej, znaczenie działań prozdrowotnych w profilaktyce chorób. Ważne miejsce w tej części pracy zostało poświęcone omówieniu roli diety i aktywności fizycznej w kontekście zdrowia. Na szczególne wyróżnienie zasługują omówione podrozdziały dot. charakterystyki podstawowej opieki zdrowotnej, rysu historycznego POZ oraz znaczenia działań prozdrowotnych w praktyce lekarzy POZ.

Od początku rozprawy widoczna jest tendencja Doktorantki do wnikliwego rozważania kwestii istotnych dla realizowanego tematu rozprawy doktorskiej.

Wartość teoretyczną rozprawy doktorskiej a tym samym przygotowanie teoretyczne Doktorantki oceniam jako bardzo dobre, a nawet wzorcowe – podkreślając wykorzystanie bogatej literatury przedmiotu.

METODYKA BADAŃ - celem pracy była ocena częstości udzielanego przez lekarzy POZ poradnictwa z zakresu sposobu odżywiania się, aktywności fizycznej i kontroli masy ciała u dorosłych pacjentów, z perspektywy lekarzy i pacjentów.

Przyjęto sześć poprawnie postawionych pytań badawczych, które zostały dobrze uzasadnione i pozwoliły na ukierunkowanie Doktorantki w realizacji celu głównego pracy.

Badanie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu i ankiety, przy użyciu narzędzi badawczych stanowiących dwa anonimowe kwestionariusze ankiety: pierwszy - kwestionariusz przeznaczony dla lekarzy POZ - składający się z 43 pytań podzielonych na 4 sekcje - był standaryzowanym narzędziem stworzonym przez National Cancer Institute, National Institutes of Health et all (oryginalny tytuł kwestionariusza to: Physician Survey of Practices on Diet, Physical Activity & Weight Control: Questionnaire on Adult Care). Należy podkreślić, iż Doktorantka dokonała jego tłumaczenia i walidacji oraz opublikowała w czasopiśmie naukowym; drugim narzędziem badawczym był kwestionariusz przeznaczony dla pacjentów – to również autorskie narzędzie przygotowane na podstawie analizy literatury przedmiotu, standaryzowanego narzędzia przeznaczonego dla lekarzy POZ wykorzystywanego dla potrzeb niniejszej pracy (Physician Survey of Practices on Diet, Physical Activity & Weight Control: Questionnaire on Adult

Care opracowanego w oparciu o pięciostopniową skalę Likerta z wykorzystaniem elementów kwestionariusza Fagerströma oraz Testu (AUDIT) Alcohol Use Disorders Identification).

Narzędzia badawcze zostały dobrze dobrane i są właściwe do przyjętych celów i założeń pracy.

Badanie przeprowadzono od grudnia 2016 roku do lutego 2020 roku w losowo wybranych 83 publicznych i niepublicznych poradniach POZ na terenie województwa podkarpackiego. Badaną próbę stanowili lekarze POZ i świadczeniobiorcy usług zdrowotnych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, mieszkańcy obszaru województwa podkarpackiego podzielonego na 25 powiatów. W badaniu wzięło udział 309 lekarzy POZ oraz 1023 pacjentów korzystających z porad lekarza POZ praktykującego w wylosowanej placówce.

Na przeprowadzenie badania Doktorantka otrzymała zgodę placówek POZ oraz zgodę Komisji Bioetycznej numer RNN/246/16/KE zaopiniowaną pozytywnie przez Komisję Bioetyczną Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Analizę wykonano w programie R, wersja 4.3.1.

Wyniki badań poddano wnikliwej, bardzo dobrej i profesjonalnej analizie statystycznej.

Metodykę badań oceniam bardzo dobrze, podkreślając imponującą wielkość próby badanej.

CZĘŚĆ BADAWCZA - ocenie szczegółowej poddano część III i IV pracy zamieszczonych na 115 stronach tekstu w których przedstawiono wyniki badań, omówienie wyników badań i dyskusję.

W sposób interesujący omówiono wyniki badań, w kontekście postawionych pytań badawczych.

Analizy zostały wykonane w sposób wysoce poprawny, wzbogacone dobrymi analizami statystycznymi. Opracowanie graficzne (czytelne, klarowne) wyników w formie 48 rycin i 58 tabel wzbogaciło prezentację wyników i je uwiarygodniło.

W rozdziale „Dyskusja" P. mgr A. Hubert-Lutecka porównuje uzyskane w zrealizowanym badaniu wyniki z odnotowanymi w innych publikacjach. Ważnym elementem tej części pracy jest próba wskazania roli lekarzy POZ w edukacji zdrowotnej i udziału pacjentów w programach profilaktycznych.

Podsumowując, rozdział ten wskazuje na pełną dojrzałość i świadomość naukową Doktorantki.

WYNIKI I WNIOSKI KOŃCOWE - Doktorantka przedstawiła sześć wniosków wynikających z badań, odpowiadającym na postawiony cel. Wnioski zostały dobrze sformułowane, jednakże są zbyt rozbudowane w swojej treści, ale wynikają z uzyskanych wyników badań. Wszystkie wnioski wnoszą cenne, istotne wartości dla dziedziny nauk medycznych i nauk o zdrowiu. Doktorantka nie wskazała natomiast implikacji praktycznych, które są zawarte w dysertacji i stanowią jej istotną cześć praktyczną, ale nie zostały przedstawione we wnioskach końcowych.

Istotnym walorem niniejszej dysertacji jest to, iż uzyskane informacje zawarte we wnioskach uzasadniają ważność i potrzebę prowadzenia edukacji zdrowotnej przez lekarzy POZ.

Pod względem formalnym praca przygotowana została w sposób poprawny. Napisana jest w stylu odpowiadającym standardom pracy naukowej, a zawarte w rozprawie doktorskiej tabele i ryciny są czytelne i stanowią cenne jej wzbogacenie. Streszczenie w pełni odpowiada zawartości rozprawy.

Walorem uzyskanych wyników badań jest to, iż mogą one być przydatne pracownikom opieki zdrowotnej, promotorom zdrowia przy konstruowaniu programów profilaktycznych, pracownikom akademickim w ich praktyce zawodowej oraz wszystkim osobom zainteresowanym niniejszą tematyką.

Reasumując

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska przedstawia dużą wartość naukową. Została bardzo dobrze wykonana. Na podkreślenie zasługuje też fakt, iż były to badania niezwykle pracochłonne, poruszające istotne kwestie dot. działań prozdrowotnych w codziennej praktyce lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej.

Stąd też rozprawę doktorską P. mgr A. Hubert-Luteckiej oceniam jako bardzo dobrą i wnoszę do Wysokiej Rady o **wyróżnienie pracy** podkreślając jej istotne walory jako ważnej dla dziedziny nauk medycznych i nauk o zdrowia, wręcz wzorcowe:

- swobodne poruszanie się w tematyce dot. profilaktyki, edukacji zdrowotnej, działań prozdrowotnych podejmowanych w systemie opieki zdrowotnej;
- wykorzystanie bogatej, najnowszej literatury przedmiotu – 497 pozycji;
- opracowanie statystyczne oraz dyskusję świadczącą o dojrzałości badawczej Doktorantki.

Uwagi recenzenta:

Z racji funkcji osoby oceniającej rozprawę doktorską wnoszę uwagi, które nie umniejszają wartości pracy:

1. w dysertacji nie przedstawiono hipotez badawczych;
2. brak skonkretyzowania wniosków z podaniem implikacji praktycznych, które wynikają z badań, ale nie zostały w pełni wyszczególnione we wnioskach końcowych;
3. wszystkie wnioski są zbyt rozbudowane – wymagają uogólnienia.

Proponuje wydać niniejszą rozprawę w postaci monografii.

Gratuluję Panu prof. dr hab. n. med. Arturowi Mazur promotorstwa pracy, Doktorantki oraz Promotorowi pomocniczemu Pani dr n. zdr. Grażynie Hejda - Doktorantki i tak wysoko ocenionej pracy.

*

* *

Niniejszą rozprawę kwalifikuję ze względu na wysoką jej ocenę, znaczenie teoretyczne dla nauk medycznych, jak i praktyczne, ponadto: aktualność i potrzebę takich analiz – zaliczam więc rozprawę do prac wyróżniających się z tego zakresu.

Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 roku.

Dlatego proponuję Panu Przewodniczącemu Rady Naukowej Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. n. med. Arturowi Mazur oraz Radzie Naukowej Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego, o dopuszczenie Pani mgr Agnieszki Hubert-Luteckiej, do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prorektor ds. Nauki
Uniwersytet Kaliski
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
Prof. dr. hab. n. med. i n. zdr.
Katarzyna Sygit